

State of the Nation

Reaguurders en superrijken, boosaardige columnisten en opportunistische academici: allen krijgen van de Britse schrijver Jonathan Coe volop de gelegenheid zich onsterfelijk belachelijk te maken.

Door **Hans Bouman**

FICTIE

Jonathan Coe

Number 11

★★★★★

Viking; import Van

Ditmar;

354 pagina's;

€ 22,99.

De Nederlandse

vertaling verschijnt

op 7 april bij

De Bezige Bij.

De duur uitgevalen Library of Birmingham.

Foto Getty

Jonathan Coe heeft zich door de jaren heen vooral doen kennen als een auteur met grote satirische kwaliteiten, waarbij de uit 1994 stammende roman *What a Carve Up!* nog altijd als zijn hoogtepunt geldt. Daarin leverde Coe een hilarisch maar snoeihard commentaar op het harteloze, materialistische Thatcher-tijdperk en de nasleep daarvan.

De belichaming van het kwaad was de Winshaw-familie, met wie de auteur aan het slot van zijn roman bekwaam afrekende. Maar ziet, onkruid vergaat niet: enkele leden van het geslacht wisten te ontkomen en maken hun opwachting in Coes nieuwe roman: *Number 11*.

Het boek speelt voor het grootste deel gedurende de recente economische crisis, maar begint in 2003, als hoofdpersoon Rachel 10 jaar is en bij haar grootouders op het Engelse platteland logeert, waar een cruciale gebeurtenis plaatsvindt.

Het is de zomer dat David Kelly zelfmoord pleegt: de Britse wapenexpert die off the record

twijfel uit over de claim van de regering Blair dat Saddam Hussein over massavernietigingswapens beschikt. Blairs woede over dit hem onwelgevallige standpunt heeft Kelly onder een dermate grote psychische druk gezet dat

Jonathan Coe etaleert opnieuw zijn satirische kwaliteiten

de geleerde, in een natuurgebied vlak bij het huis van Rachels grootouders, de hand aan zichzelf slaat.

De jonge Rachel realiseert het zich nog niet, maar deze kennis-making met de meedogenloosheid van de *powers that be* zal haar

wereldbeeld voorgoed veranderen. Het is een klassiek geval van 'verlies van onschuld', zoals elk individu en elke generatie onvermijdelijk doormaakt.

Number 11 doet voor de late jaren nul en vroege jaren tien wat *What a Carve Up!* deed voor de Thatcher-jaren. Via een vijftal verhaallijnen, met Rachel als verbindend personage, schetst Coe met veel venijn een tijdperk waarin aan de top van de voedselketen met geld wordt gesmeten, terwijl aan de onderkant van de samenleving wordt gesneden, bezuinigd en kapot gereorganiseerd.

Met sardonisch genoegen voert Coe de prestigieuze, door het Nederlandse architectenbureau Mecanoo ontworpen Openbare Bibliotheek van zijn geboortestad Birmingham op, die dermate duur uitvalt dat de openingstijden moeten worden gereduceerd, werknemers ontslagen en andere bibliotheken gesloten.

Het is wat de auteur betreft symptomatisch. Multinationals met miljardenwinsten betalen nauwelijks belasting dankzij de ingenieuze adviezen van financiële whizz kids, maar een gehan-

dicapte uitkeringsgerechtigde die 900 pond bijverdient, draait voor weken de gevangenis in. Een geneesmiddel tegen kanker is wel beschikbaar voor wie rijk of belangrijk is, maar niet voor Rachels grootvader. En ondertussen minister van financiën George Osborne maar vaderlijk blaten: 'We're all in this together'.

Hoe groot Coes verontwaardiging over de Britse maatschappij ook mag zijn, de manier waarop hij deze vorm geeft is uitgesproken hilarisch en *Number 11* is dan ook een uiterst aangename en onderhoudende leeservaring. Van reality shows tot reaguurders, van boosaardige columnisten tot de excessen van het prijzen-circuit, van de excessen van de superrijken tot het opportunisme van 'maatschappelijk relevante', van de stoffige academische wereld losgezongen wetenschappers: stuk voor stuk krijgen ze van de auteur volop de gelegenheid zichzelf onsterfelijk belachelijk te maken. En stuk voor stuk grijpen ze die gelegenheid met beide handen aan.

Number 11 is een zogeheten 'State of the Nation'-roman, en het is dan ook geen toeval dat er een politiedetective in rondloopt, Nathaniel Pilbeam, die ervan overtuigd is dat je een misdaad slechts kunt begrijpen door eerst de maatschappij waarin deze wordt gepleegd te doorgronden. Pilbeam wordt door zijn collega's, niet ongrappig, 'Nate of the Station' genoemd.

De roman begint ijzersterk, maar houdt dit hoge niveau niet tot het einde toe vast. Met name het krachtige David Kelly-motief had een zorgvuldiger uitwerking verdiend. Ook de stijlbreuk waarbij Coe in de laatste hoofdstukken ineens surrealistische elementen toelaat, is onbevredigend.

Gelukkig hebben we dan al ruim 300 pagina's superieure satire achter de rug.

Anne Eekhout

Op een nacht

★★★★★

Arbeiderspers;
288 pagina's; € 19,99.

Eekhout laat je de afgrond zien; niet fijn, maar wel goed gedaan

Anne Eekhout

Foto Lona Aalders

FICTIE *Meerduidig verhaal over vaderlijke wanen en hartverscheurende loyaliteit*

Een vader lijdt aan wanen, moeder is kostwinner in een galerie. Hun 7-jarig dochtertje heeft het zwaar te verduren op school. Wanneer het kind op zekere dag thuis komt met een gebroken arm, weet haar vader voldoende. Pestende klasgenootjes hebben die breuk veroorzaakt. Zeker weten.

De hamvraag is of je geloof moet hechten aan het verhaal van iemand die in de war is.

Anne Eekhout (1981) debuteerde twee jaar terug met het spannende *Dogma*. Hierin beschreef ze vijf ambitieuze twintigers die een documentaire maakten rond de zelfmoord die een van hen zou plegen. Vanuit vijf perspectieven belichtte Eekhout de ontwikkelingen.

In haar tweede roman, *Op een nacht*, volgen we opnieuw meerdere personages. In het eerste hoofdstuk, 'Het verhaal van James', lezen we hoe James geplaagd wordt door irrationele angsten waarvan de voornaamste is dat zijn dochter iets zal overkomen. Hij zit opgesloten in een cel en voert nu en dan gesprekken met dokter Bloevink. Een enkele keer mag hij de ruimte verlaten en moet dan een gevaarlijke route afleggen over 'de Spiraal' naar 'de Vloer'. Onbegrijpelijke voorstellingen zijn het, maar zonneklaar is dat het daar niet pluis is.

Het tweede hoofdstuk is beduidend lichter van toon. Hierin volgen we Ana, geliefde van James en moeder van Penelope. Zij vertelt vooral over de onmetelijke liefde die zij en James koesteren voor hun kind. Wanneer het op een ochtend plots is verdwenen, is Ana de radeloosheid voorbij en begrijpt ze eindelijk wat haar man in zijn zwartste dromen heeft gevoeld. James besluit naar haar op zoek te gaan. Voorlopig is ook hij niet thuis.

Eekhout roept een desolate wereld op. Zonder terughoudend-

heid laat ze je de afgrond zien. Niet fijn, maar wel goed gedaan. Dit ongeveer moet de aanblik zijn van wanhoop en rouw.

Dan neemt het verhaal een verrassende wending. Penelope keert terug. In het gezelschap van haar vader nota bene. Die heeft haar gevonden. Waar? Je hoopt dat het verteld zal worden in het derde hoofdstuk, waarin de volwassen Penelope het woord voert. Maar Eekhout stuurt juist aan op meer verwarring en ongerijmdheid.

Het effect daarvan is dat er een meerduidig verhaal ontstaat. Deze geschiedenis is niet in één keer verteld en verklaard. Losse stukjes biedt Eekhout haar lezers, een collageachtige combinatie van kleinere verhalen over trouw en de liefdevolle gijzeling waarin ouders hun kinderen soms houden. Een terugblik bijvoorbeeld op een gebeurtenis in de jeugd van James gaat over de big die van een zeug gescheiden wordt. Een ander fragment weer staat in een brief van Ana. Daarin schrijft ze dat de kinderen in de klas Penelope nu leuker vinden. Op deze manier krijgen we langzaam meer inzicht in James' wanen. Maar ook zien we dat hij het ondanks zijn gekte wel degelijk bij het rechte eind had. Penelope laat zich kennen door een even mythologische als hartverscheurende loyaliteit. Waar anderen twijfelen, gelooft zij haar vader.

In het laatste hoofdstuk keert zij terug naar Glosterberg, de plek waar haar vader haar gezocht heeft toen ze plots verdween. Eekhouts beschrijvingen hebben daar een landschappelijke inslag; kale vlaktes, een ruïne, metershoge muren begroeid met mos. Anselm Kieferachtige voorstellingen, alsof je naar de resten van een vergane beschaving tuurt.

Meer nog dan haar debuut heeft deze Eekhout vlees op de botten. Hier valt echt wat te kluiven.

Daniëlle Serdijn